

CULEGERI DE PIESE PENTRU PIAN ALE COMPOZITORILOR AUTOHTONI REDACTATE DE I. STOLEAR

THE ANTHOLOGY OF PIECES FOR PIANO
BY THE AUTOCHTHONOUS COMPOSERS IN I. STOLEAR'S REDACTION

INNA HATIPOVA,

conferențiar universitar, doctor în studiul artelor,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

În acest articol sunt analizate cinci culegeri sub redacția interpretativă a profesoarei și pianistei Irina Stolear (edițiile 2009). În cadrul acestor ediții au fost incluse piese pentru pian ale compozitorilor din Republica Moldova, publicate pentru prima dată. În aceste culegeri este prezentată creația pentru pian a compozitorilor autohtoni cunoscuți: O. Negruța, V. Beleaev, V. Sîrohvatov, E. Doga, Z. Tkaci, ș.a. Culegerile de creații pianistice, editate de I. Stolear, pot fi utilizate în procesul didactic al școlilor și colegiilor de muzică, în instituțiile superioare de învățământ muzical din republică, precum și în practica concertistică.

Cuvinte-cheie: Redactare muzicală, didactică pianistică, tematism muzical, repertoriul pedagogic și concertistic, creații cantilene și de virtuozitate, redacție didactică.

In this article the author analyzes five collections under the performing edition of the well-known music educator and pianist I. Stolear (issued in 2009). In this publications there were presented the piano creation of the famous composers from the Republic of Moldova such as Z. Tkaci, V. Sîrohvatov, O. Negruța, V. Beleaev, E. Doga. All the works for piano of the native composers included in these editions are published for the first time. These collections issued I. Stolear can be used in the process of teaching in musical schools, institutions and in concert practice as well.

Keywords: musical editing, piano playing pedagogy, muzical thematism, the concert-pedagogical repertoire, cantilena and virtuoso pieces, pedagogical edition.

Activitatea în calitate de redactor muzical era una din preocupările Irinei Stolear (1952-2010) – pianistă, pedagog cu mare experiență și activistă pe tărâm obștesc. I. Stolear mulți ani a lucrat la Școala Specială de Muzică "E. Coca", apoi la liceul "S. Rahmaninov" și întotdeauna a dorit să-și împărtășească cunoștințele sale cu colegii, elevii și părinții lor, cu toți amatorii de muzică. Aceasta se explică prin atenția deosebită, pe care a acordat-o redactării muzicale.

După cum se știe, există două tipuri de redacții: primul, în care textul autorului este păstrat în varianta inițială, și al doilea în care se efectuează redacții cu sarcini didactice. În cel din urmă redactorul propune descifrarea unor momente, ce nu sunt indicate de compozitor, cum

ar fi digitația, pedalizarea, nuanțele dinamice, interpretarea melismelor, precum și diverse comentarii. Toate indicațiile sunt reflectate în așa fel, încât interpretul să știe exact, care din remărci sunt scrise de autor și care aparțin redactorului. Culegerile de creații pianistice, editate de I. Stolear, aparțin tipului doi. Ele conțin adnotări și comentarii detaliate, notarea hașurilor și pedalelor.

I. Stolear s-a ocupat de redactarea și publicarea creațiilor pianistice ale compozitorilor din Republica Moldova încă de la sfârșitul anilor '90 ai secolului trecut și a continuat până în ultimii ani de viață. În această perioadă ea a redactat un număr mare de piese pianistice ale autorilor autohtoni. Astfel, în anul 2001 la editura *Pontos* a ieșit de sub tipar culegerea de miniaturi pianistice pentru începători *Pe aripi de cântec*, iar în 2006 – *Răsai, soare!*, adresată tinerilor pianiști, elevilor claselor 1-4.

În 2009 la aceeași editură au văzut lumina zilei încă cinci culegeri de piese pianistice ale compozitorilor din Republica Moldova sub redacția Irinei Stolear, cum ar fi *Zâna viselor* (*Фея снов*), *Luci, soare, luci!* (*Свети, Солнышко!*), *Dispoziție de primăvară* (*Весеннее настроение*), *Creații polifonice* (*Полифонические произведения*) și *Transcrieri pentru pian* (*Фортепианные транскрипции*) [1, 2, 3, 4, 5]. Apariția acestor culegeri a fost un eveniment major în viața muzicală a Republicii Moldova, mai întâi de toate pentru pedagogii de pian, pentru elevii instituțiilor de învățământ muzical de toate nivelele, dar și pentru interpreții de concert. Remarcăm faptul că ultimele culegeri de muzică pianistică a compozitorilor autohtoni au fost publicate la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut, adică circa de treizeci de ani în urmă. Excepție constituie lucrările pentru pian ale lui Gh. Ciobanu și V. Rotaru, publicate în 2004 și 2005 de însuși autorii.

Valoarea edițiilor de note sub redacția I. Stolear poate fi apreciată din diferite poziții. În primul rând toate piesele pentru pian, incluse în cele cinci culegeri, au fost publicate în premieră. Așadar, acest material muzical este absolut nou, îmbogățind substanțial "biblioteca" existentă de opusuri pianistice ale compozitorilor din Republica Moldova și, respectiv, repertoriul pedagogic și concertistic național, care nu a fost reînnoit mulți ani.

În al doilea rând noile publicații evidențiază faptul că I. Stolear nu doar a clasificat și a utilizat în ele un material muzical interesant, ci a efectuat și o redacție didactică, propunând digitația și pedalizarea sa. Aceste indicații ale redactorului reprezintă un ajutor considerabil pentru profesorii de pian, precum și pentru elevi în lucrul lor de sine stătător. În același timp I. Stolear remarcă că „digitația și pedalizarea propusă reprezintă o variantă posibilă și pot fi modificate la discreția interpretului” [5, p. 3].

Luci, soare, luci! este o culegere de piese pianistice pentru elevii claselor 5-8 din școlile și studiourile de muzică [2]. Albumul include creații ale compozitorilor autohtoni de diferite generații, compuse la sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI, cum ar fi piesele lui A. Sokireanski, D. Fedov, V. Slivinski, O. Negruța, S. Pîslari, precum și lucrările tinerilor compozitori, elevilor și studenților A. Kress, G. Traci, A. Voscresenscaia, V. Mosiiciuc. Culegerea conține trei compartimente: *Piese pentru pian solo*, *Elevii – elevilor* și *Ansambluri*.

În primul compartiment al culegerii redactorul a repartizat piesele după gradul de dificultate: atât după aspectul tehnic, factual, ritmic, cât și după cel artistic. Dintre cele 12 piese, care constituie primul compartiment, două miniaturi *Plânsul miresei* de S. Pîslari și *Meditație* de O. Negruța se referă la creațiile cu caracter liric, de cantilenă, iar celelalte au caracter dansant, umoristic.

În compartimentul al doilea au fost incluse șase piese ale tinerilor autori, elevii liceelor de muzică și studenții AMTAP. Publicarea acestor lucrări de către I. Stolear a contribuit la promovarea creației tineretului talentat pe scena concertistică, la includerea acestora în repertoriul didactic al instituțiilor muzicale din republică, reprezentând și o sursă de inspirație pentru crearea noilor opusuri de către tinerii compozitori. Remarcăm că piesele semnate de A. Kress, G. Traci sunt destinate pianiștilor începători, iar cele ale lui V. Mosiiciuc, A. Voscresenscaia, J. Crâjanovscaia – elevilor claselor mici și medii din liceele de muzică.

Compartimentul *Ansambluri* este prezentat prin transcrieri la 4 mâini ale fragmentelor vocal-corale și ale partiturilor orchestrale: oratoriul *Dmitrii Cantemir* de S. Lungul, *Dansuri simfonice* de P. Rivilis, baletul *Andrieș* de Z. Tkaci, cantata *Luci, soare, luci!* de T. Chiriac. Aceste creații completează substanțial repertoriul național pentru ansamblurile pianistice: piese și transcrieri la patru mâini de V. Rotaru și alți autori autohtoni, publicate în *Crestomația* sub redacția G. Teseoglu și L. Reaboșapca. Pe lângă aceasta, transcrierile propuse de I. Stolear permit elevilor pianiști de a face cunoștință nu numai cu muzica pentru pian a compozitorilor din Republica Moldova, ci și cu creația vocal-simfonică și cea corală a acestora.

Transcripțiile pentru pian include cinci piese – transcrieri pentru pian solo ale fragmentelor din diverse creații vocale, orchestrale, instrumentale ale lui E. Lazarev, Z. Tkaci, O. Negruța, A. Stârcea și E. Doga [5]. Trei transcripții sunt efectuate de însuși autorii, transcripția *Vocalizei* de A. Stârcea a realizat-o A. Sokovnin, transcripția romanței *O, rămâi* de E. Doga este făcută de I. Stolear. Printre culegerile de piese pentru pian ale compozitorilor din Republica Moldova albumul *Transcripțiile pentru pian* este primul și unicul de acest fel. Nici una dintre edițiile de note publicate recent, nu a inclus transcripții pentru pian din muzica națională. Toate transcripțiile publicate reprezintă piese destul de voluminoase, care diferă după originalitatea tematismului, expresivitatea conținutului artistic, diversitatea soluțiilor facturale, predestinate în primul rând interpreților de concert și studenților din instituțiile de învățământ muzical superior. Transcripțiile pentru pian ale creațiilor menționate au fost realizate în diferite perioade: compozițiile lui O. Negruța și E. Doga – în 2005, iar celelalte piese – mult mai devreme, respectiv în 1966, 1969, 1984.

Datorită acestor publicații, lucrul pianiștilor-pedagogi A. Sokovnin și I. Stolear în domeniul transcripțiilor pentru pian ale opusurilor scrise pentru voce, orchestră și cor, a devenit cunoscut publicului larg, arătând direcții noi în activitatea profesionistă muzicală a acestora.

Toate piesele din culegere, cu excepția *Înfloresc trandafirii* de Z. Tkaci, sunt creații cantilene, de un caracter liric, meditativ. Ele completează în mare parte repertoriul didactic de cantilenă al studenților catedrei *Pian* a AMTAP și pot fi incluse conform planurilor de studii în programele de examinare ale studenților-pianiști din anii I și III, în programele examenelor de licență, în evoluările concertistice. Tratarea acestora necesită de la studenți soluționarea problemei referitor la cuprinderea integrală a compoziției, precum și la educarea calităților artistice și interpretativ-volitve.

Dispoziție de primăvară este o culegere de miniaturi pianistice semnate de O. Negruța – compozitor, care posedă pianul la perfecție [3]. El a scris un număr considerabil de opusuri pentru pian solo și diferite ansambluri, în componența cărora este inclus pianul. Multe din aceste lucrări din diferite cauze au existat până nu demult doar în formă de manuscris. Așadar, I. Stolear a realizat o misiune nobilă, publicând după o perioadă mare de timp piesele pentru pian ale acestui autor (ultima dată creațiile pianistice ale lui O. Negruța *Improvizația* și *Scherzo* au ieșit de sub tipar în anul 1976 în culegerea sub redacția L. Vaverco). Redactorul a inclus 17

miniaturi, prima dintre care a și dat denumire albumului, majoritatea fiind piese cantilene. Excepție constituie *Impromptu*, *Scherzino*, *Hora și sârba*, *Burlesca* și *Dans bătrânesc*. Toate piesele editate sunt scrise de compozitor pe durata unui interval mare de timp și anume din 1981 până în 2007. Redactorul a repartizat creațiile pentru pian ale lui O. Negruța nu în ordinea creșterii dificultăților, ci conform cronologiei compunerii.

Cele mai desfășurate piese ale culegerii sunt *Impromptu*, *Melodia*, *Balada g-moll* și *Hora de concert*. Acestea se deosebesc prin soluții facturale mai complicate cu utilizarea procedeelelor polifonice de dezvoltare a materialului muzical. Creațiile menționate pot fi recomandate pentru studiere în clasele superioare ale liceelor de muzică, precum și pentru studenții-pianiști din colegiu și Academia de muzică. Celelalte lucrări pot fi incluse în repertoriul didactic al elevilor din studiourile și școlile de muzică.

Printre lucrările incluse în această ediție găsim și cinci piese în genul de preludiu, atât de preferat de către compozitorii autohtoni. Nu au fost omise și genurile de dans – hostropăț (*Impromptu*), bătuta (*Scherzino*), sârba (*Hora și sârba*), hora (*Hora vinificatorului*, *Hora de concert*). Nu au trecut fără atenție din partea profesorilor clasei de pian și a interpreților de concert lucrările *Dispoziție de primăvară*, *Poveste* și *Balada a-moll*, pătrunse de căldură și expresivitate deosebită, de profunzimea sentimentelor.

Zâna viselor este o culegere de piese pianistice compuse de V. Beleaev, care cuprinde cinci creații: *Zâna viselor*, *Păcală și Barbă-Cot*, *Răzășeasca*, *Din strămoși* și *Ostinato* [1]. Compozițiile pentru pian ale lui V. Beleaev nu sunt numeroase, dar au o popularitate aparte în mediul pianistic local, fiind interpretate la diferite festivaluri și concursuri naționale și internaționale. În particular, toate piesele incluse de I. Stolear în această culegere în diferite perioade de timp au fost lucrări obligatorii pentru pianiștii-participanți din diverse categorii de vârstă la concursul internațional *E. Coca*, care se desfășoară la Chișinău. Toate aceste lucrări existau doar ca manuscrise, ele lipseau în bibliotecile instituțiilor de învățământ muzical. Grație inițiativei redactorului aceste piese au devenit accesibile unui cerc larg de pedagogi, elevi și amatori de muzică din capitală și din toată țara.

Toate lucrările analizate au fost scrise de V. Beleaev la sfârșitul anilor 1990. Excepție reprezintă doar piesa *Din strămoși* (2005). Limbajul muzical al pieselor lui V. Beleaev se evidențiază printr-o scriitură contemporană: compozitorul utilizează forme complexe ale organizației modale, îmbogățește verticala armonică cu disonanțe. Se sesizează interesul autorului pentru straturile arhaice ale folclorului muzical moldovenesc și, totodată, pentru tehnicile contemporane de compoziție. Amintim că trăsăturile enumerate le deosebesc de muzica pianistică ale compozitorilor din Republica Moldova din perioada anilor 1980-1990.

Piesele *Zâna viselor*, *Păcală și Barbă-Cot* sunt destinate elevilor claselor mici. Limbajul muzical și conținutul artistic din aceste miniaturi transferă copiii în lumea fantasticului și basmului, astfel deja la etapa începătoare ei se apropie de maniera improvizatorică a cântării. *Răzășeasca* este o piesă mică, dar foarte expresivă și temperamentală. Pentru a percepe mai clar caracterul muzicii redactorul face remarcă: „*Răzășeasca* – dans colectiv țărănesc” [1, p. 16]. Coloritul specific al acestei creații este redat de autor prin îmbinarea originală a sonorității arhaice cu intonațiile și ritmurile contemporane ale jazz-ului. Piesa *Din strămoși* conține trăsături ale eposului bălădesc, iar compartimentul median (*Allegro*) are un caracter dansant pronunțat. Această lucrare se deosebește printr-o sonoritate contemporană și un colorit folcloric fin. Executarea ei necesită de la pianist posedarea stilului improvizatoric al interpretării. *Ostinato* este piesa ce încheie culegerea, fiind cea mai amplă și de virtuoziitate. Motorica

evidențiată a mișcării și pulsația ritmică activă și tensionată indică aici la realizarea principiului genuistic al tocatei. Titlul lucrării exprimă tendința spre ostinato, care se manifestă în factura piesei, reflectând totodată revenirea constantă la motivul inițial. *Ostinato*, fără îndoială, aparține creațiilor concertante de virtuozitate și poate fi recomandată pentru includerea în planurile individuale ale studenților și masteranzilor din instituțiile superioare de învățământ muzical. Remarcăm că digitația propusă de redactor în această lucrare reflectă complexitatea facturii și permite de a simplifica considerabil și de a reduce prima etapă de cunoștință și de lucru asupra opusului.

Creații polifonice reprezintă un album de opusuri polifonice pentru pian compuse de V. Sârohvatov. În culegere sunt incluse două creații: *Preludiul și fuga c-moll* op.13 și *Partita b-moll*, dedicată lui S. Richter. Aceste piese sunt scrise de V. Sârohvatov în anii de tinerețe (la începutul anilor 1960), când compozitorul activa la Conservator (actualmente AMTAP) imediat după absolvirea facultății. În muzica autorilor din Republica Moldova creațiile polifonice ocupă un loc modest. Compozitorii lucrau în domeniul polifoniei preponderent în anii de studenție conform cerințelor planurilor și programelor didactice. În anii 1960 (timpul apariției primelor culegeri de piese pianistice ale compozitorilor autohtoni) nu exista nici o ediție care să includă opusuri polifonice. Spre deosebire de creațiile de virtuozitate și de cantilenă, piesele polifonice ale autorilor autohtoni practic lipsesc din procesul didactic al instituțiilor de învățământ muzical din republică. Scopul I. Stolear ca redactor a fost, după cum se vede, de a completa lipsa edițiilor de note, introducându-le în repertoriul didactic și în practica concertistică.

Preludiul și fuga c-moll reprezintă o creație amplă, de proporții. Caracterul și dispoziția acestei "perechi" polifonice sunt contrastante, aparținând diferitor sfere artistice. *Preludiul* este o miniatură de virtuozitate bazată pe tehnica mărunță, ce redă o mișcare neîntreruptă. Desenul ritmic din partida mâinii stângi se apropie de ritmul bătutei. *Fuga* prezintă o creație monumentală, solemnă de tip epic; un model al fugii duble la patru voci cu expoziția separată și repriza sintetică. Cele două teme ale fugii se contrapun una alteia. Dacă prima este severă, reținută, atunci a doua este activă și instabilă. Sarcina pianistului constă în depistarea legăturii interioare între preludiu și fugă, unite de compozitor după principiul contrastului.

Partita b-moll constă din șapte părți: *Preludiu*, *Allemanda*, *Couranta*, *Sarabanda*, *Gavota*, *Muset (Gavota II)* și *Giga*. Posibil că *Partita* lui V. Sârohvatov este scrisă după modelul renumitelor suite dansante pentru clavier ale lui J.S. Bach. Limitele modeste ale ciclului în combinație cu dimensiunile mici ale dansurilor din cadrul acestuia, îl apropie mai mult de *Suitele franceze* de J. S. Bach decât de *Suitele engleze* cu tendința lor pronunțată spre virtuozitatea concertistică. Ciclul debutează cu *Preludiu* în caracter reținut și meditativ; *Sarabanda* în caracter funebru și monumental reprezintă centrul semantic, iar faimoasa *Gigă* cu desenul ritmic specific de triolete realizează culminația ciclului. Limbajul expresiv și original al pieselor polifonice de V. Sârohvatov în combinație cu "comoditatea" pianistică ne dau speranță că aceste creații vor ocupa un loc deosebit în repertoriul pianistic național.

Publicarea culegerilor de piese pianistice ale compozitorilor din Republica Moldova de către I. Stolear reprezintă un aport important în pedagogica pianistică națională. Ea a îmbogățit repertoriul pianiștilor de diferite vârste și de la diverse nivele de pregătire tehnică. Utilizarea acestor culegeri în procesul didactic al școlilor, studiourilor și colegiilor de muzică, precum și în instituțiile superioare de învățământ muzical, reflectă interesul mare pentru genul miniaturii pianistice, pentru compozițiile monopartite ample și pentru formele ciclice, contribuind la propagarea creației pianistice naționale, lărgirea repertoriului concertistic și didactic.

Referințe bibliografice

1. BELEAEV, V. *Zâna viselor*: Piese pentru pian. Sel. și îngr. I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2009, 32p.
2. *Luci, soare, luci!*: Piese pentru pian. Sel. și îngr. I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2009, 96 p.
3. NEGRUȚA, O. *Dispoziție de primăvară*: Piese pentru pian. Sel. și îngr. I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2009, 60 p.
4. SÂROHVATOV, V. *Creații polifonice*. Sel. și îngr. I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2009, 28 p.
5. *Transcrieri pentru pian*. Sel. și îngr. I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2009, 44 p.